

Спеціалізованій вченій раді Д 26.062.16
Національного авіаційного університету
03068, м. Київ, просп. Любомира Гузара, 1

ВІДГУК

офіційного опонента – кандидата юридичних наук

Шуст Ганни Петрівни

на дисертацію Румянцева Олексія Павловича на тему «Адміністративно-правове регулювання трансплантації в Україні», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дослідження. Людина, її життя та здоров'я, відповідно до Конституції України, визнаються в нашій державі найвищою соціальною цінністю. Крім того, кожна людина має невід'ємне право на життя, а держава зобов'язана захищати життя людини. Своєрідним показником якості життя людини є її стан здоров'я, тому право на життя слід розглядати разом із правом на здоров'я. Головним обов'язком держави є утвердження і забезпечення прав і свобод людини, які і визначають зміст та спрямованість діяльності держави.

Одним із шляхів забезпечення реалізації конституційного права на життя та здоров'я є запровадження такого якісно нового способу збереження життя та поліпшення його якості, як трансплантація анатомічних матеріалів людини. Трансплантацією визнається спеціальний метод лікування, який полягає в пересадці анатомічного матеріалу людини від донора реципієнту та спрямований на відновлення здоров'я людини.

Інститут трансплантації анатомічних матеріалів в Україні є досить новим та знаходиться на стадії розвитку. Питання які виникають при застосуванні трансплантації знаходиться на межі юриспруденції, медицини, релігії та етики, а отже особливо гостро постає потреба в ефективному правовому регулюванні питань, які виникають при застосуванні такого методу лікування.

Необхідність узагальнення теоретичних та практичних аспектів адміністративно-правового регулювання трансплантації в Україні визначають

актуальність теми дисертації Румянцева Олексія Павловича.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій обумовлений тим, що дисертаційне дослідження є комплексною роботою, в якій на підставі аналізу теоретичних джерел та правових актів визначено теоретико-правові засади та особливості адміністративно-правового регулювання трансплантації в Україні, зокрема окреслено принципи, форми, методи та засоби адміністративно-правового регулювання трансплантації органів, надана характеристика суб'єктам адміністративно-правового регулювання трансплантації, порядку та підставам притягнення до адміністративно-правової відповідальності за порушення законодавства України про трансплантацію. Також в роботі міститься аналіз зарубіжного досвіду правового регулювання інституту трансплантації та наведені перспективні напрями удосконалення адміністративно-правового регулювання трансплантації в Україні.

Аналіз рецензованої дисертації дає можливість зробити висновок, що автором було здійснено ґрунтовне комплексне наукове дослідження, що відповідає поставленим меті та завданням.

Мета дисертаційної роботи полягала в тому, щоб на підставі системного аналізу положень теорії адміністративного права, національного законодавства, практики його застосування визначити сутність і особливості адміністративно-правового регулювання трансплантації в Україні та розробити науково обґрунтованих рекомендацій для його вдосконалення.

Вказану мету було досягнуто, про що свідчать поставлені і вирішені у роботі завдання: проаналізувати теоретико-правові підходи до визначення понять донорства і трансплантації органів як об'єктів адміністративно-правового регулювання; охарактеризувати право на трансплантацію як складову гарантій реалізації права на охорону здоров'я; виокремити етико-правові проблеми трансплантації органів, тканин і клітин; визначити принципи, виокремити форми й охарактеризувати методи адміністративно-правового регулювання трансплантації органів, тканин і клітин; здійснити функціональну характеристику суб'єктів адміністративно-правового регулювання трансплантації в Україні;

виокремити засоби адміністративно-правового регулювання трансплантації в Україні та визначити їх особливості; розкрити сутність та особливості адміністративної відповідальності за порушення законодавства про трансплантацію в Україні; проаналізувати зарубіжний досвід правового регулювання трансплантації та визначити можливості його використання в Україні; виокремити перспективні напрями вдосконалення адміністративно-правового регулювання трансплантації в Україні та розробити пропозиції щодо вдосконалення вітчизняного законодавства в досліджуваній сфері.

Для вирішення поставлених завдань дисертантом використано філософський (діалектичний), загальнонаукові (формально-логічний, метод аналізу та синтезу, індукції та дедукції, статистичний, структурно-функціональний) і спеціально-правові (міжгалузевий, теоретико-правовий, формально-юридичний, порівняльно-правовий) методи наукового пізнання, сукупність яких дала змогу всебічно вивчити предмет дослідження. Вказані методи базувалися на системному підході, застосування якого допомогло з'ясувати особливості зв'язків між досліджуваними явищами та процесами.

Нормативно-правову базу дослідження склали Конституція України, закони України, міжнародні правові акти, підзаконні нормативно-правові акти, які визначають засади адміністративно-правового регулювання трансплантації анатомічних матеріалів в Україні; науково-теоретичну базу дослідження – праці вітчизняних та зарубіжних вчених у галузі теорії держави та права, адміністративного права, медичного права тощо; інформаційну та емпіричну основу дослідження – узагальнення зарубіжного досвіду запровадження інституту трансплантації анатомічних матеріалів людини, аналітичні та статистичні матеріали діяльності державних органів, публікації у вітчизняних і зарубіжних засобах масової інформації з питань, пов'язаних з трансплантацією та донорством. Вказане дозволяє зробити висновок про достовірність та обґрунтованість положень та висновків дисертаційного дослідження.

Комплексність роботи проявляється у всебічному та поступовому вивченні дисертантом предмета дослідження. Починаючи роботу з теоретико-правового

визначення понять «донорства» та «трансплантації органів» як об'єктів адміністративно-правового регулювання, автор поступово переходить до принципів, форм, методів, суб'єктів та заходів адміністративно-правового регулювання трансплантації та завершує її окресленням напрямів вдосконалення адміністративно-правового регулювання трансплантації в Україні.

Викладені в дисертації погляди здобувача на адміністративно-правове регулювання трансплантації в Україні є достатньо обґрунтованими, зроблені висновки та визначені поняття мають відповідний ступінь наукової новизни. Всебічність зробленого аналізу підтверджується достатньою кількістю використаних автором наукових, інформаційних та правових джерел.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дисертація є одним із перших в Україні системних досліджень, в якому з використанням сучасних методів наукового пізнання, урахуванням новітніх досягнень правової науки розкрито зміст і особливості адміністративно-правового регулювання трансплантації в Україні, розроблено пропозиції та рекомендації, спрямовані на її удосконалення. За результатами проведеного дослідження сформульовано низку наукових положень та висновків.

Слід підтримати думку автора стосовно того, що вдосконалення адміністративно-правового регулювання трансплантації в Україні слід здійснювати за такими напрямами як: нормативно-правовий, організаційно-правовий, фінансово-правовий, суб'єктний, охоронний та координаційний.

Досить ґрунтовним уявляється запропонована у роботі доцільність розглядати право на трансплантацію в об'єктивному та суб'єктивному значеннях.

У роботі також удосконалено зміст поняття «інформована згода пацієнта на надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації», яку запропоновано розуміти як унормований порядок надання пацієнту (донору і реципієнту) адекватної та зрозумілої медичної інформації й інформації про медичне втручання в кожному конкретному випадку в такій формі і такою мовою, які доступні пацієнту, а також отримання від нього усвідомленої добровільної письмової згоди

на здійснення медичного втручання згідно із затвердженою центральним органом виконавчої влади у сфері охорони здоров'я формою.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені у дисертації положення можуть бути використані у науково-дослідній сфері – для подальших досліджень, пов'язаних з удосконаленням адміністративно-правового регулювання трансплантації в Україні; у правотворчій сфері – для розробки і вдосконалення нормативних актів, за допомогою яких здійснюється правове регулювання трансплантації в Україні; правозастосовній практиці – для вдосконалення діяльності суб'єктів нагляду та контролю у сфері регулювання трансплантації; освітньому процесі – під час підготовки підручників і навчальних посібників з дисциплін «Адміністративне право», «Медичне право», а також на курсах підвищення кваліфікації медичних працівників.

Основні положення дисертації достатньо повно викладені автором у 8 наукових працях, з яких 4 у наукових фахових виданнях України, 1 – в іноземному науковому періодичному виданні, та 3 тез доповідей, виданих за результатами проведення науково-практичних конференцій. Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення й результати дослідження.

Надаючи загальну позитивну оцінку дисертаційному дослідженню, варто вказати на окремі недоліки та дискусійні положення, що містяться в тексті роботи.

1. Класифікуючи донорство залежно від спорідненості (стор. 30) автор роботи бере до уваги лише наявність чи відсутність родинних зв'язків, ігноруючи юридичний та емоційний зв'язок – юридична (шлюб/партнерство) та емоційна (дружба тощо) спорідненість донора та реципієнта – які останнім часом все частіше беруться до уваги зарубіжними країнами, наприклад Іран, Франція та США. З огляду на це, хотілося б почути думку дисертанта щодо його особистого ставлення до законодавчого закріплення таких видів споріднення донора-реципієнта та якому із них автор віддає перевагу – генетичному, юридичному чи емоційному?

2. Пропонуючи поняття «принципи адміністративно-правового регулювання трансплантації анатомічних матеріалів людині» (стор. 80 дисертації), автор визначає принципи як базові ідеї, закріплені у нормах законодавства, на яких ґрунтується державне регулювання суспільних відносин, що виникають з трансплантації анатомічних матеріалів людині щодо реалізації суб'єктивних прав і юридичних обов'язків донорів, реципієнтів та медичного персоналу і публічного інтересу держави. Бажано уточнити, що дисертант розуміє під публічним інтересом держави у сфері трансплантації.

3. При розкритті етико-правових проблем трансплантації органів, тканин і клітин (підрозділ 1.3, стор. 70-71), автор піднімає питання використання органів тварин (ксентрансплантація) зазначаючи, що це питання є досить дискусійним. Основний акцент етико-правової проблематики застосування такого виду трансплантації робиться лише на ризиках, пов'язаних із відторгненням органів тварин організмом людини або перенесення інфекцій від тварини до людини. При цьому жодним чином не піднімається питання щодо гуманності ставлення в такому випадку до самої тварини.

4. На стор. 18 дослідження автором визначено поняття адміністративно-правового регулювання трансплантації як нормативно окресленого управлінського впливу держави в особі уповноважених органів, спрямованого на впорядкування діяльності суб'єктів – надавачів медичної допомоги із застосуванням трансплантації та захист прав й інтересів реципієнтів з метою забезпечення дотримання прав людини та захисту людської гідності при застосуванні трансплантації і здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією, шляхом реалізації адміністративно-правових засобів. Вважаю, що автор дещо звузив межі адміністративно-правового регулювання трансплантації, обмежившись лише заходами, що в більшій мірі забезпечують реалізацію державної політики в цій сфері, не охопивши елемент формування державної політики щодо трансплантації.

Наведені зауваження носять характер побажань і не впливають на позивну оцінку рецензованої дисертації.

На підставі викладеного можна зробити висновок, що дисертація Румянцева Олексія Павловича «Адміністративно-правове регулювання трансплантації в Україні» є самостійним, завершеним, комплексним науковим дослідженням, що містить низку нових і належним чином обґрунтованих висновків, рекомендацій та пропозицій, що в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання та мають значення для подальшого розвитку адміністративно-правової науки, відповідає вимогам пунктів 9 та 11 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності: 12.00.07 – адміністративне право і процес, фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

**завідувач кафедри правознавства
Київського професійно-педагогічного
коледжу імені Антона Макаренка,
кандидат юридичних наук**



Ганна ШУСТ

Підпис Шуст Ганни,
завідувача кафедри правознавства коледжу,
кандидата юридичних наук
ЗАВІРЯЮ:

Помічник директора з кадрової роботи

Тетяна ЗАГЛЯДА